OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Esikunta, EUKV-yksikkö
Eeva Aittoniemi

Lausunto

26.2.2024

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Asia: E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Oikeusministeriö esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Valtioneuvosto on määritellyt selvitykseen E58/2023 kirjatut avaintavoitteensa seuraavalle EU-vaalikaudelle 2024-2029. Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Suomi on aktiivinen, luotettava ja ratkaisuhakuinen jäsenmaa, joka toimii aloitteellisesti, rakentavasti ja ennakoivasti edistääkseen omia tavoitteitaan. Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja.

Selvityksessä vahvistetaan, että Suomi jatkaa oikeusvaltiokysymyksissä pitkäaikaisella toimintalinjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Erikseen todetaan, että
-demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta -on tärkeää, että perusoikeus- ja demokratiapolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä EU:ssa jatketaan.
-Suomi tukee EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen
-hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa muuttoliikepolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta.

Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen kuuluu perustellusti Suomen pääprioriteetteihin EU:n strategiseen agendaan ja komission ohjelmaan vaikutettaessa. Hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytynyttä rikollisuutta. EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta on olennaista, että oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä ja rajat ylittävää yhteistyötä kehitetään vastaamaan merkittävästi muuttunutta turvallisuusympäristöä. Tältä osin keskeistä on mm. viranomaisten tiedonsaanti ja tietoturvan edistäminen. Lisäksi Suomen tavoitteena on, että viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa jäsenmaiden välillä lisätään terrorismin ja muun rikollisuuden torjumiseksi. Nykyistä enemmän huomiota tulee kiinnittää myös rikosten ennaltaehkäisyyn. Näitä E-selvityksen E58/2023 linjauksia konkretisoidaan EU:n kriminaalipoliittisen agendan osalta rikosoikeuden tulevaisuuden suuntia koskevassa selvityksessä E 57/2023. Siinä tuodaan esiin mm. seuraavia tavoitteita:

-Rikollisten kiinnijäämisriskiä tulee lisätä, ja tätä varten koko rikosprosessiketjun viranomaisten yhteistyötä tulee tehostaa. Tämä koskee myös EU-virastojen kuten Euroopan syyttäjänviraston (EPPO), Eurojustin ja Europolin hyödyntämistä ja virastojen keskinäistä yhteistyötä ja tietojenvaihtoa. Eurojustilla on tärkeä rooli myös Venäjän Ukrainaan kohdistamaan hyökkäyssotaan liittyvissä rikosvastuukysymyksissä. Tätä roolia tulee tarvittaessa entisestään vahvistaa.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

-Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen. EU:n tulee valmistautua Venäjän Ukrainaa vastaan käynnistämän hyökkäyssodan seurauksiin ja olla valmis tarvittaviin toimenpiteisiin. Työtä tulee jatkaa, jotta hyökkäyssodan yhteydessä tehdyt vakavat kansainväliset rikokset eivät jää rankaisematta.
-EU:n rikosoikeudellisilla toimenpiteillä on tärkeä rooli vakavan, rajat ylittävän rikollisuuden torjumisessa, On tarpeen varmistaa, että EU:n rikosoikeudelliset instrumentit erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden ja laittoman asekaupan torjumiseksi ovat ajan tasalla. On myös jatkossakin huolehdittava siitä, että terrorismin torjuntaa koskeva lainsäädäntö on ajan tasalla.
-On tärkeää kiinnittää nykyistä enemmän huomiota myös rikosten ennaltaehkäisyyn ja muihin kuin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin ei-toivotun käyttäytymisen ehkäisemiseksi kaikilla relevanteilla politiikanaloilla, jotta koko EU:n keinovalikoima on käytössä rikollisuuden vähentämiseksi. EU tarvitsee rikosten ennaltaehkäisyä koskevan strategian.
-EU:ssa on määrätietoisesti vahvistettava korruption torjuntaa. Korruptio nakertaa oikeusvaltiota ja luottamusta, vääristää kilpailua, heikentää sisämarkkinoiden toimivuutta ja on myös osa järjestäytynyttä rikollisuutta.

Myös strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen on yksi Suomen pääprioriteetti EU:n strategiseen agendaan ja komission ohjelmaan vaikutettaessa. Tämän osalta valtioneuvoston linjauksiin selvityksessä E58/2023 kuuluu, että Suomen tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely. Toissijaisuusperiaatetta tulee kunnioittaa ja päätökset tulisi tehdä mahdollisimman lähellä kansalaisia. EU-sääntelyn on oltava selkeää ja oikeusvarmuutta lisäävää, ja se tulee toimeenpanna tehokkaasti. Jäsenmaiden erityispiirteet on huomioitava valmistelussa nykyistä paremmin ja unionin sekä jäsenmaiden keskinäistä toimivallan jakoa on kunnioitettava. Säädösehdotusten tulee perustua riittävän kattaviin ja jäsenvaltioiden erot huomioiviin komission vaikutusarviointeihin. Lainsäädäntöehdotuksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei niillä luoda tarpeetonta hallinnollista taakkaa tai liiallisen yksityiskohtaisia velvoitteita. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on lisäksi kirjattu, että Suomi vaalii unionin ja jäsenmaiden välistä selkeää toimivallanjakoa, jota ei pidä perussopimusten uudenlaisella tulkinnalla laajentaa.

Edellä todetut paremman EU-sääntelyn edistämiseen tähtäävät valtioneuvoston linjaukset ovat hyvin relevantteja myös oikeusalan näkökulmasta, jossa EU-sääntelyä on viime vuosina annettu runsaasti. EU:n rikosoikeuden tulevaisuuden suuntia koskevassa selvityksessä E 57/2023vp näitä linjauksia konkretisoidaan EU:n rikosoikeudellisen sääntelyn näkökulmasta. Selvitykseen kirjattujen tavoitteiden pohjalta vaikutamme aktiivisesti komission seuraavaan työohjelmaan ja osallistumme Belgian EU-puheenjohtajakaudella neuvostossa käynnistyneeseen keskusteluun EU-rikosoikeuden tulevaisuudesta.